

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2005 vp

Hallituksen esitys WIPOn tekijänoikeussopimuksen ja WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 23 päivänä maaliskuuta 2004 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen WIPOn tekijänoikeussopimuksen ja WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 29/2004 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 6/2005 vp ja LaVL 5/2005 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Jukka Liedes, hallitusneuvos Jorma Waldén ja tekijänoikeustoimikunnan päätoiminen sihteeri Anna Vuopala, opetusministeriö
- viestintäneuvos Ismo Kosonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- kirkkoneuvos Matti Halttunen, Kirkkohallitus
- ylitarkastaja Anssi Kartila, Tullihallitus
- pääsihteeri Jarmo Malkavaara, taiteen keskustoimikunta
- ylikirjastonhoitaja Kai Ekholm, Helsingin yliopiston kirjasto

- lakimies Anita Prusila, Sibelius-Akatemia
- varatuomari, pääsihteeri Marja-Leena Mansala, IPR University Center
- tekijänoikeusasiamies Viveca Still, TKK-Innovaatiokeskus
- professori Jukka Kempainen, Tietotekniikan tutkimuslaitos HIIT
- lakiasian päällikkö Kirsi-Marja Okkonen, Yleisradio Oy
- päälakimies Eero Mörä, Alma Media Oyj, edustaen MTV Oy:tä
- asianajaja Mari Lampenius, Asianajotoimisto Susiluoto Oy
- lakimies Tiina Ryhänen, Elisa Oyj
- kustantaja Nina Karjalainen, Kustannusosakeyhtiö Nemo
- teollisoikeusjohtaja Ilkka Rahnasto, Nokia
- johtaja Kerstin Rinne, SanomaWSOY Oyj
- päälakimies Pia Huhdanmäki, Swelcom Oy, edustaen Oy Ruutunelonen Ab:tä
- kehitysjohtaja Marja-Liisa Virtanen, TeliaSonera
- erikoistutkija Raija Majamaa, Arkistoyhdistys
- Elokuvaluottaja Lasse Saarinen, Av-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry
- puheenjohtaja Ville Oksanen, Electronic Frontier Finland - EFFI ry
- puheenjohtaja Risto Ryti ja apulaisjohtaja Lauri Kaira, Gramex ry

- toimitusjohtaja Pekka Rislakki ja johtaja Jukka-Pekka Timonen, Kopiosto ry
 - toimitusjohtaja Ritva Hanski-Pitkäkoski, Mainostajien Liitto
 - toimitusjohtaja Sinikka Virkkunen, Markkinointiviestinnän Toimistojen Liitto MTL
 - lakimies Eero Vartio, Näkövammaisten Keskusliitto ry
 - toiminnanjohtaja Marit Hohtokari, Suomen Audiovisuaalisen Alan Tuottajat SATU ry
 - toiminnanjohtaja Tommi Saarikivi, Suomen Elokuvaohjaajaliitto SELO ry
 - puheenjohtaja Leif Lindblad, Suomen elokuvatoimistojen liitto ry
 - pk-asiamies Juhani Hopsu, Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto SHR
 - työehtoasiamies Lauri Kerosuo, Suomen Journalistiliitto - Finlands Journalistförbund ry
 - toimitusjohtaja Jyrki Ojala, Suomen Kaapelitelevisioliitto ry
 - toiminnanjohtaja Päivi Liedes, Suomen Kirjailijaliitto ry
 - kirjastoalan tekijänoikeustyöryhmän sihteeri Heikki Poroila, Suomen kirjastoseura
 - puheenjohtaja Jorma Hannikainen, Suomen Kirkkomusiikin säveltäjät ry
 - puheenjohtaja Ari Penttilä, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry
 - pääsihteeri Anja-Tuulikki Huovinen, Suomen museoliitto ry
 - lakimies Lottaliina Lehtinen, Suomen Muusikkojen Liitto ry
 - toiminnanjohtaja Pirjo Westman, Suomen Näytelmäkirjailijaliitto ry
 - lakimies Elina Mäntylä, Suomen Näyttelijäliitto ry
 - puheenjohtaja Vesa Artman, Suomen peliohjelmisto- ja multimediatallenneyhdistys Figma ry
 - puheenjohtaja Mikko Heiniö, Suomen Säveltäjät ry
 - puheenjohtaja Pirjo Hiidenmaa, Suomen tietokirjailijat ry
 - lainopillinen asiamies Riikka Tähtivuori, Suomen Yrittäjät
 - toiminnanjohtaja Arto Alaspää, Suomen Ääni- ja kuvatallennetuottajat ÄKT ry
 - toimitusjohtaja Katri Sipilä ja lakiasiaintohtaja Satu Kangas, Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
 - puheenjohtaja Jani Uhlenius, Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry
 - toiminnanjohtaja Raimo Söder, Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry
 - puheenjohtaja Reijo Svento, tekijänoikeuden käyttäjien neuvottelukunta
 - varatuomari Antti Kotilainen ja Internet-tarkastaja, OTK Ilkka Vuorenmaa, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus
 - lakiasioiden päällikkö Tytti Peltonen, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry
 - johtaja Valtteri Niiranen, Viestinnän Keskusliitto
 - toiminnanjohtaja Maria Reh binder, Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry
 - OTT Rainer Oesch.
- Lisäksi kirjallisen lausunnon valiokunnalle on toimittanut
- toimitusjohtaja Pentti Karhu, Elektronikan Tukku kauppiaat ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn WIPOn tekijänoikeussopimuksen sekä 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen sekä lait sopimusten lainsäädännön

alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

WIPOn tekijänoikeussopimus täydentää alunperin vuonna 1886 tehtyä kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevaa Bernin yleissopimusta muun muassa takaamalla maail-

manlaajuisesti kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöille uusia oikeuksia sekä parantamalla tekijöillä aiemmin olleiden oikeuksien tehokasta käyttämistä.

WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksella parannetaan esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksien maailmanlaajuista (kansainvälistä) suojaa muun muassa takaamalla uusia oikeuksia sekä parantamalla esittävillä taiteilijoilla ja äänitetuottajilla aiemmin olleiden oikeuksien tehokasta käyttämistä.

Sopimuksilla mukautetaan tekijänoikeuden alan kansainvälistä sopimusjärjestelmää digitaali- ja tietoverkkoihin liittyviin erityiskysymyksiin. Sopimuksissa on erityisesti otettu huomioon tieto- ja viestintätekniikoiden kehityksen ja yhdentymisen vaikutukset kirjallisten ja taiteellisten teosten luomiseen ja käyttämi-

seen sekä esitysten ja äänitteiden tuottamiseen ja käyttämiseen.

Sopimuksilla saatetaan tekijänoikeuksien sekä esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksien kansainvälinen suoja vastaamaan sellaista oikeuksien tasoa, josta vallitsee kansainvälinen yksimielisyys.

WIPO:n tekijänoikeussopimus on tullut voimaan 6 päivänä maaliskuuta 2002 ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimus on tullut voimaan 20 päivänä toukokuuta 2002. Sopimuspuolen osalta, joka liittyy sopimukseen niiden voimaantulon jälkeen, sopimukset tulevat voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona ratifioimis- tai liittymisasiakirjat on talletettu WIPO:n pääjohtajan haltuun.

Suomen osalta sopimusten ja lakien voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Eduskunta hyväksyy perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan muun ohella sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 6/2005 vp) mukaan on selvää, että käsiteltävänä olevat sopimukset sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja että eduskunnan suostumus sopimuksille on siten tarpeen.

Euroopan yhteisö on osallistunut sopimusneuvotteluihin ja voi kummassakin sopimuksessa olevan nimenomaisen määräyksen mukaan liittyä sopimussopimuksiin. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että merkittävä osa sopimusten määräyksistä kuuluu yhteisöä lainsäädännön alaan. Eduskunta hyväksyy vakiintu-

neen käytännön mukaan tällaisen ns. sekasopimuksen vain siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

Viitaten aikaisempaan kantaansa perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välinen toimivallan jakautuminen otetaan huomioon eduskunnan hyväksymispäätöksissä.

Tekijänoikeuslainsäädännön alalla toimivalta jakaantuu Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välillä. Näin on myös nyt esillä olevien sopimusten osalta. Pääosa samanaikaisesti toisessa hallituksen esityksessä esillä olevan tietoyhteiskunnan tekijänoikeusdirektiivin sisällöstä pohjautuu puheena oleviin WIPO-sopimuksiin. Yhteisön toimivalta suhteessa jäsenvaltioihin on direktiivin myötä merkittävästi laajentunut.

Jäsenvaltioiden yksinomaisten toimivallan piiriin kuuluvat edelleen WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen esittäjien moraalisia oikeuksia koskevan 5 artiklan määräykset. Jäsenvaltioiden yksinomaisten toimivallan piiriin kuuluvat myös määräykset sopimusten mukaisten oikeuksien täytäntöönpanosta sekä tehokkaista oikeuskei-

noista sopimusmääräysten mukaisesti säädettyjen kansallisten säännösten rikkomisesta.

Muilta osin WIPO-sopimusten kattamat asiat kuuluvat Euroopan yhteisön toimivaltaan.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa täsmennystä sopimuspon-teen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy Genevessä 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn WIPO:n tekijänoikeussopimuksen ja Genevessä 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen siltä osin kuin niiden määräykset kuuluvat Suomen toimivaltaan ja

että lakiehdotukset hyväksytään muutamattomina.

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kaarina Dromberg /kok
vpj. Sade Tahvanainen /sd
jäs. Esko Ahonen /kesk
Hanna-Leena Hemming /kok
Sinikka Hurskainen /sd
Tatja Karvonen /kesk
Rauno Kettunen /kesk
Minna Lintonen /sd

Mikaela Nylander /r
Kirsi Ojansuu /vihr
Seppo Särkiniemi /kesk
Ilkka Taipale /sd
Marja Tiura /kok
Jutta Urpilainen /sd
Raija Vahasalo /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.